

KONTRABANDA

Žodis „kontrabanda“ yra kilęs iš lotynų kalbos žodžio contra – prieš, bando – vyriausybės įsakas, ir dažniausiai įvardijamas kaip neteisėtas prekių (ar kitų daiktų) gabenimas per valstybės sieną.

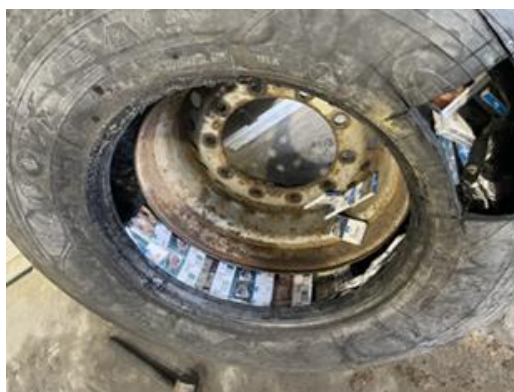
Kasdienije kalboje žodis „kontrabanda“ vartojamas įvairiomis prasmėmis: kaip priešinga teisei veika (kai akcentuojamas neteisėtas prekių gabenimas), kaip slaptai iš kitos valstybės atgabentos prekės (kai kalbama apie nusikaltimo dalyką), kaip neigiamas socialinis reiškiny (kai nagrinėjamos kontrabandos atsiradimo bei plitimo priežastys, vystymosi tendencijos).

Kai kuriose užsienio valstybėse kontrabanda suprantama kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas ne per valstybės, o per muitinės sieną. Nairobio tarptautinėje konvencijoje dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant, įtvirtinta, kad kontrabanda – tai muitinės įstatymų pažeidimas, kurį sudaro prekių judėjimas per muitinės sieną bet kokių slaptu būdu. Apibendrinant tai, kas aprašyta anksčiau galima daryti išvadą, kad kontrabanda gali būti suprantama kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės arba per muitinės sieną.

Skirtingi autoriai šį terminą apibrėžia skirtingai, todėl galima rasti ir kitokių, nei anksčiau minėtų, kontrabandos apibrėžimų, pavyzdžiui, kontrabanda - tai veikla, kuria siekiama gauti pajamų, gabenant prekes per valstybės sieną ir pažeidžiant nustatytas gabenimo taisykles. Remiantis šiuo apibrėžimu, kontrabandos esmė – materialios naudos siekimas, per valstybės sieną neteisėtai gabenant prekes. Kontrabanda - tai sunkus nusikaltimas ekonomikai ir verslo tvarkai. Šiuo nusikaltimu padaroma esminė žala šalies ekonomikai, finansų sistemai, ir pagaliau – visų žmonių

gerovei. Ši veika pažeidžia nustatytą ūkininkavimo tvarką, reguliuojančią vidaus rinkos plėtrą, užsienio prekybos interesus, muitų politikos įgyvendinimą.

Kontrabandos priežastys yra įvairios. Kontrabandos augimui didelę įtaką daro sunki valstybės ekonominė padėtis, žemas gyventojų pragyvenimo lygis, darbo rinkos nesuderinamumas, kainų kitimas, auganti infliacija, kai kurių trečiųjų valstybių žymiai mažesnės prekių kainos, nepakankamas muitinės, Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir kitų pasienyje dirbančių institucijų techninis aprūpinimas, didėjanti korupcija. Kontrabandos neigiami padariniai atsiliepią ne tik valstybės biudžetui, bet ir prarandama tiksli informacija apie gyventojų pajamas, užimtumą bei prekių srautus, kainas. Didėjant kontrabandos mastams iš dalies sumažėja ir pasitikėjimas viešojo administravimo subjektais, tai gali skatinti ir kitus asmenis užsiimti nelegalia veikla. Kontrabanda iškreipia konkurencijos sąlygas. Taigi kontrabanda - vienas sunkiausių nusikaltimų ekonomikai ir verslo tvarkai, kuriuo padaroma žala kiek valstybės, tiek ir atskirų individų interesams.

Vilkike – atsarginiuose ratuose ir kuro bake įrengtos slėptuvės su kontrabanda.

ADMINISTRACINĖ ATSAKOMYBĖ UŽ KONTRABANDĄ

Neteisėtu prekių, vertybių ar kitokių daiktų įvežimu ar išvežimu siekiama išvengti muitų mokesčių. Dėl nesumokėtų muitų, nepatikrintos įvežamų prekių ar kitokių daiktų kokybės kontrabandinės prekės paprastai rinkoje parduodamos pigiau ir neteisėtai konkuruoja su atitinkamomis prekėmis, gaminamomis šalyje arba teisėtai įvežamomis iš užsienio. Lietuvos

Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas už kontrabandą numato baudą (priklausomai nuo kontrabanda gabenamų daiktų vertės) ir kontrabandos daiktų, taip pat gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per valstybės sieną arba jiems slėpti, konfiskavimą. Ir kontrabanda gabenami daiktai, ir kontrabandos gabenimo priemonės gali būti konfiskuojamos bet koku atveju, nepaisant kontrabanda gabenamų daiktų vertės ir kiekio. Kitaip tariant, per sieną neteisėtai gabenant bet kokį privalomai muitinei deklaruotinų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų daiktų kiekį, gresia transporto priemonės – sunkvežimio, vilkiko, puspriekabės, autotraukinio – konfiskavimas. Administracinę bylą, taigi ir teisės pažeidime dalyvavusios transporto priemonės konfiskavimo klausimą, sprendžia teismas. Tačiau atkreiptinas dėmesys, jog muitinės pareigūnai, siekdami užtikrinti administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną, gali laikinai, kol bus išnagrinėta byla, areštuoti transporto priemonę, jos raktelius ir dokumentus.

Teisė turėti nuosavybę yra viena iš prigimtinių žmogaus teisių, tačiau tuo pačiu draudžiama naudoti turtą taip, kad kitiems asmenims ar visuomenei dėl to būtų padaryta žala. Tokia pareiga išlieka ir tuo atveju, jei savininkas perduoda transporto priemonę naudoti darbuotojui. Atitinkamai, darbuotojo pareiga yra transporto priemone naudotis taip, kaip dera protingam, rūpestingam žmogui.

Tai, kad transporto priemonė, su kuria padarytas teisės pažeidimas nepriklauso pažeidėjui (paprastai ji priklauso darbdaviui – transporto įmonei arba lizingo bendrovei), nėra pagrindas netaikyti transporto priemonės konfiskavimo kaip pagrindinės ar papildomos administracinės nuobaudos. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas, vertindamas ATPK 26 str. 1 d. atitikimą Lietuvos Respublikos Konstitucijai, nurodė, jog „treiems asmenims priklausančio daikto, kuris buvo

administracinės teisės pažeidimo kontrabandos įrankis, konfiskavimas, prilyginamas jo faktiniam žuvimui, todėl savininkas praranda galimybę susigrąžinti jį natūra iš sąžiningo įgijėjo”.

Teismas, vertindamas administracinės poveikio priemonės paskyrimo klausimą, kiekvienu atveju atsižvelgia į individualias bylos bei administracinio teisės pažeidimo aplinkybes. Svarstant transporto priemonės konfiskavimo klausimą svarbu tai, koku būdu buvo vežama kontrabanda. Jeigu kontrabandos prekės gabenamos slepiant nuo muitinės kontrolės automobilyje specialiai įrengtose slėptuvėse, pavyzdžiui, atsarginiame degalų bake, atsarginėje padangoje, dvigubame dugne ir pan., yra laikytina, kad kontrabandos gabenimo būdas yra profesionalaus pobūdžio. Kadangi teisės pažeidimui yra rengiamasi iš anksto, atitinkamai tokia veika yra pavojingesnė visuomenei. Be to, tokiu atveju labiau tikėtina, kad neteisėtoje veikoje kaip netiesioginis bendrininkas gali dalyvauti ir transporto priemonės savininkas, kuris privalo rūpintis transporto priemonės būkle ir joje įrenginėjamomis slėptuvėmis, juo labiau, kai transporto priemonė priklauso įmonei, kuri atsakinga už jos techninę priežiūrą ir parengimą maršrutui.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 208 straipsnio 4 dalis numato galimybę konfiskuoti priemonę, skirtą kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti. Turto konfiskavimo apibrėžimas pateikiamas ANK 29 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodoma, kad turto konfiskavimas – tai priverstinis neatlygintinas konfiskuotino bet kokio pavidalo turto, esančio pas pažeidėją ar kitus asmenis, paėmimas valstybės nuosavybėn. Konfiskuotas gali būti tik turtas (administracinio nusižengimo įrankis, priemonė, dalykas ar įstatymų uždraustos veikos rezultatas), kuris yra pažeidėjo nuosavybė, išskyrus ANK 29 straipsnio 4 dalyje nustatytus atvejus. ANK 29 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad nagrinėjant tam tikras administracinių nusižengimų bylas (į kurių sąrašą, be kita ko, patenka ir ANK 208 straipsnyje numatyti administraciniai nusižengimai) gali būti konfiskuojamas ir ne pažeidėjui nuosavybės teise priklausantis šio straipsnio 2 dalyje nurodytas turtas, jeigu:

- 1) perleisdamas turtą pažeidėjui ar kitiems asmenims, šis asmuo žinojo, kad šis turtas bus naudojamas administraciniam nusižengimui daryti;

- 2) turtas jam buvo perleistas sudarius apsimestinį sandorį;

- 3) turtas jam buvo perleistas kaip pažeidėjo šeimos nariui ar artimajam giminaičiui;

- 4) turtas jam buvo perleistas kaip juridiniam asmeniui, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyviai, valdantys ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajų, įnašų ir pan.), yra pažeidėjas, jo šeimos nariai ar artimieji giminaičiai;

- 5) įgydamas šį turtą, jis arba juridinio asmens vadovaujamas pareigas ėję ir teisę jam atstovauti, priimti sprendimus juridinio asmens vardu ar kontroliuoti juridinio asmens veiklą turėję asmenys žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas yra administracinio nusižengimo įrankis, priemonė, dalykas ar įstatymų uždraustos veikos rezultatas, gautas dėl administracinio nusižengimo

padarymo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra atkreipęs dėmesį, kad ANK 29 straipsnio 4 dalyje numatytos sąlygos, kurias nustačius galima konfiskuoti ne pažeidėjui priklausantį turtą, šiuo atveju – transporto priemonę, yra alternatyvios. Tai reiškia, kad teismas pagal byloje nustatytas faktines aplinkybes turi nustatyti bent vieną iš minėto straipsnio 4 dalies punkte numatytų sąlygų, taip pat turi aiškiai nurodyti ir motyvuoti, kuriuo ANK 29 straipsnio 4 dalies punktu remdamasis jis nusprendžia konfiskuoti ne pažeidėjui nuosavybės teise priklausantį turtą.

Analizuojant Lietuvos teismų praktiką dėl pažeidėjui nuosavybės teise priklausančios transporto priemonės konfiskavimo, matyti, kad transporto priemonės konfiskavimas taikomas dviem atvejais:

- 1) nustačius, kad transporto priemonė (turtas) buvo panaudota kontrabandai gabenti, ir nustačius, kad ji specialiai tam buvo pritaikyta.
- 2) transporto priemonė tiesiogiai panaudota kontrabandos dalykui gabenti, jei gabenimas be tokios priemonės nebūtų įmanomas (pavyzdžiui, neturi reikšmės faktas, jog vilkike ir puspriekabėje nebuvo įrengtos specialios slėptuvės kontrabandos dalykui paslėpti, o reikšminga tai, kad nurodyto cigarečių kiekio (1700 pakelių) asmuo nebūtų galėjęs gabenti be transporto priemonės).

Sprendžiant klausimą dėl transporto priemonės (turto) konfiskavimo taip pat atsižvelgiama į gabentų akcizais apmokestinamų prekių bei konfiskuotinos transporto priemonės vertę, pažeidėjo asmenybę, taip pat teismas vertina ar kontrabandos gabenimas buvo apgalvotas sprendimas.

BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ KONTRABANDĄ

Kontrabandos mažesnę arba didesnę pavojingumą lemia specialaus kontrabandos dalyko neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną arba neteisėtas jų gabenimas neturint leidimo jas gabenti.

Privilegiuotos sudėties dalykas – tam tikrų dopingo kontrolės įstatymo nurodytos medžiagos. Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos medžiagos:

- 1) anaboliniai androgeniniai steroidai;
- 2) augimo hormonas;
- 3) augimo hormono išsiskyrimą skatinančios medžiagos, turinčios poveikį raumenų, sausgyslių ar raiščių baltymų sintezei (degradacijai), vaskuliarizacijai, energijos panaudojimui, regeneracijos gebėjimams ar skaidulų tipo pasikeitimui;
- 4) eritropoezę skatinančios medžiagos“

Kvalifikuotos sudėties alternatyvus dalykas – šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmėnys, sprogstamosios, radioaktyviosios medžiagos ar kitos strateginės prekės, nuodingosios, stipriai veikiančios, narkotinės, psichotropinės medžiagos arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakiai (prekursoriai). Visi šie dalykai kelia grėsmę žmonių sveikatai ir gyvybei, visuomenės saugumui.

ar psichotropinių medžiagų pirmtakiai (prekursoriai). Visi šie dalykai kelia grėsmę žmonių sveikatai ir gyvybei, visuomenės saugumui.

Baudžiamoji atsakomybė kyla, kai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną neteisėtai kontrabanda gabenami daiktai, nepriklausomai nuo medžiagų vertės ar kiekio. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą specialaus dalyko gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės atsiranda, kai kaltininkas minėtus daiktus gabena neteisėtai, t.y. nepateikdamas jų muitinės kontrolei, arba kitaip jos išvengdamas, arba neturėdamas leidimo jų gabenti per valstybės sieną.

Vadovaujantis LR baudžiamojo kodekso 199 straipsniu, baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą kyla šiais atvejais:

Kai asmuo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 150 MGL, bet neviršija 250 MGL dydžio sumos, nepateikė jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

Kai asmuo nepateikdamas muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengdamas arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytas medžiagas, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

Kai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną asmuo gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, nepateikė jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno kilnojamas kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

Kai asmuo nepateikdamas muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengdamas arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmėnis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias, stipriai veikiančias, narkotines, psichotropines medžiagas arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakus (prekursorius), baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų.

Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Skirtingai nei ATPK, BK 72 straipsnis numato specialias sąlygas, kada leidžiamas kitiems asmenims priklausančio turto konfiskavimas.

Turto konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinas konfiskuotino bet kokio pavidalo turto, esančio pas kaltininką ar kitus asmenis, paėmimas valstybės nuosavybėn.

Konfiskuotinu turtu laikomas uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. (Uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas).

Kaltininkui priklausantis konfiskuotinas turtas privalo būti konfiskuojamas visais atvejais.

Kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui priklausantis konfiskuotinas turtas konfiskuojamas, nepaisant to, ar tas asmuo nuteistas už šio kodekso uždraustos veikos padarymą, ar ne, jeigu:

1) perleisdamas turtą kaltininkui ar kitiems asmenims, jis žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas bus naudojamas šio kodekso uždraustai veikai daryti;

2) šis turtas jam buvo perleistas sudarius apsimestinį sandorį;

3) šis turtas jam buvo perleistas kaip kaltininko šeimos nariui ar artimajam giminei;

4) šis turtas jam buvo perleistas kaip juridiniam asmeniui, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyviai, valdantys ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), yra kaltininkas, jo šeimos nariai ar artimieji giminei;

5) įgydamas šį turtą, jis arba juridiniame asmenyje vadovaujančias pareigas ėję ir teisę jam atstovauti, juridinio asmens vardu priimti sprendimus ar kontroliuoti juridinio asmens veiklą turėję asmenys žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas yra šio kodekso uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas.